

ภาษีฝิ่น: กลไกทางกฎหมายในการควบคุมผลประโยชน์ของสยาม Opium Tax: Legal Mechanism to Control Siam's Interests

วันวิสาข์ แก้วไทรฮุณ¹ นริศรา กวางคีรี² ธนพล สุขประสาธ³ ชัยณรงค์ สิริพรปรีดา⁴ ชาวลิต สมพงษ์เจริญ⁵

Wanwisa Kaewsaihoon¹ Naritsara Kwangkeeree² Thanapol Sookprasart³

Chainarong Siripornpreeda⁴ Chaowalit Sompongjaroen⁵

^{1 2 3}นักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตร์บัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

^{1 2 3}Bachelor of Law students, Faculty of Humanities and Social Sciences,

Muban Chombueng Rajabhat University

⁴นักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

⁴Doctor of Philosophy Program in Educational Administration Innovation student,

Rattanakosin College of Innovation Management

⁵หลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

⁵Program in Laws, Faculty of Humanities and Social Sciences, Muban Chombueng Rajabhat University

E-mail: chaowalit.14@icloud.com; โทรศัพท์มือถือ: 082-6539351

Received: 19 March 2022

Revised: 31 May 2022

Accepted: 20 June 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์กลไกทางกฎหมายในการจัดเก็บภาษีฝิ่นเพื่อควบคุมผลประโยชน์ของสยาม 2) เพื่อศึกษาความสำคัญของกลไกทางกฎหมายในการจัดเก็บภาษีฝิ่นเพื่อควบคุมผลประโยชน์ของสยาม รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้ทฤษฎีในการจัดระเบียบสังคม ทฤษฎีความขัดแย้ง ทฤษฎีหน้าต่างแตก และทฤษฎีการแลกเปลี่ยนระหว่างกษัตริย์กับประชาชนเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 1 ชนิด คือ การวิจัยเชิงเอกสาร โดยใช้การวิเคราะห์เอกสารและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทางกฎหมาย วิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดเก็บภาษีฝิ่นเป็นกลไกทางกฎหมายที่สร้างความสัมพันธ์กันระหว่างการใช้อำนาจของรัฐกับผลประโยชน์ที่ได้จากการเก็บภาษี ก่อให้เกิดวัฒนธรรมในสังคมย่อยที่ต่างฝ่ายต่างยอมรับกฎเกณฑ์ทางกฎหมายที่มีภาษีฝิ่นเป็นตัวประสานประโยชน์พร้อมกับการจัดการฝิ่นเถื่อนได้พร้อมกัน 2) ความสำคัญในการใช้กลไกทางกฎหมายในการจัดเก็บภาษีฝิ่น คือ การจัดเก็บ

ผลประโยชน์ทางภาษีที่เก็บเข้าท้องพระคลังหลวงโดยเคร่งครัด สร้างระเบียบกฎหมายที่สอดคล้องกับการบรรลุป่าหมายทางภาษี ป้องกันมิให้สยามสูญเสียผลประโยชน์ทางภาษี พร้อมทั้งเป็นการป้องกันทางสังคมมิให้เกิดอาชญากรรมที่จะทำให้สยามสูญเสียรายได้

คำสำคัญ : ภาษีฝิ่น / ฝิ่น / กลไกกฎหมาย / ประวัติศาสตร์ / สยาม

Abstract

The objectives of this research were to 1) analyze the legal mechanism of opium taxation in order to control the interests of Siam, and 2) determine the significance of the legal mechanism in opium taxation to control the interests of Siam. The conceptual frameworks of this qualitative research consisted of theories of social organization, conflict, a broken window, and exchange between the king and the people. Documentary research was used as the research method, accompanied by document analysis and legally relevant theories. A descriptive narrative was written after the content was analyzed.

The results revealed that 1) the taxation of opium was a legal mechanism that established the relationship between the exercise of state power and the benefits derived from taxation, creating a culture in the sub-society in which both parties accepted the legal regulations with opium taxes as a synergy, thereby eradicating illegal opium; and 2) the significance of using legal mechanisms for taxation of opium was to strictly collect tax benefits into the royal treasury, establish regulations aligned with taxation goals, prevent Siam from losing tax benefits, and provide social protection against crime, which resulted in Siam losing income.

Keywords : Opium tax / Opium / Legal mechanism / History / Siam

บทนำ

ภาษีฝิ่นเป็นกลไกทางกฎหมายที่สยามใช้ควบคุมผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการผูกขาดการค้าขายฝิ่นของรัฐโดยใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือ ภาษีฝิ่นมีความสัมพันธ์กับนโยบายด้านการคลังของสยามในช่วงปี พ.ศ. 2367-2468 จากการศึกษาของสุภาภรณ์ จรัสพัฒน์ (2523) พบว่า กระบวนการจัดเก็บภาษีฝิ่นเกิดขึ้นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 4 จากการที่อธิบายว่าส่งผลให้สยามต้องปรับเปลี่ยนกฎระเบียบทางการค้าระหว่างประเทศในช่วงปี พ.ศ. 2398 ทำให้รายได้จากการผูกขาดทางการค้าลดลง สยามจึงต้องแสวงหารายได้อื่นเข้าสู่สยามและลงนามในสนธิสัญญาเบาว์ริงซึ่งก่อให้เกิดการค้าเสรีกับสยาม สอดคล้องกับ ปรามินทร์ เครือทอง (2547) ที่ได้มาทดแทนคือการจัดเก็บภาษีภายใน การจัดเก็บภาษีฝิ่นจึงเฟื่องฟูมากในปี 5 และ 6 เพราะมีกลไกทางกฎหมายที่ชัดเจน และปรับเปลี่ยนให้ทันสมัยอยู่เสมอ ทำให้ภาษีฝิ่นกลายเป็นรายได้ถึง 1 ใน 4 ของรายได้ทั้งหมดของสยาม ซึ่งสอดคล้องกับวันวิสาข์ แก้วไทรฮุน, ธนพล สุขประสาท, และเชาวลิต สมพงษ์เจริญ (2563) ที่ได้อธิบายว่าภาษีฝิ่นได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมการค้า และการสูบฝิ่นอย่างเคร่งครัดโดยมีเจตนาารมณ์เพื่อป้องกันสังคม และสร้างสมดุลระหว่างผลประโยชน์ของรัฐกับประชาชน

จากการศึกษาเอกสารเบื้องต้นพบว่าองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับกลไกทางกฎหมายเรื่องภาษีฝิ่นยังมีเป็นจำนวนน้อย และเป็นการศึกษาในวงจำกัด เช่น งานวิจัยเรื่องการเก็บภาษีอากรและผลกระทบต่อสังคมไทย พ.ศ. 2416-2475 ของสุทธิพันธ์ ขุทรานนท์ (2525) ซึ่งได้ศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงระบบการเก็บภาษีในสมัยรัชกาลที่ 4 จนถึงช่วง พ.ศ. 2475 พบว่าผลจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และวิธีการจัดภาษีอากรมีข้อบกพร่องตั้งแต่ในสมัยรัชกาลที่ 3 ที่ใช้ระบบเจ้าภาษีนายอากรที่มีความซ้ำซ้อน และเกิดปัญหาขึ้นมากมาย สืบเนื่องมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 จึงทรงปรับปรุงระบบการเก็บภาษีอากรขึ้นใหม่ พร้อมกับการปฏิรูปการคลัง โดยทรงตั้งหอรัษฎากรพิพัฒน์ขึ้นในปี พ.ศ. 2416 ทำให้การจัดเก็บภาษีอากรมีความรัดกุมมากยิ่งขึ้น และลดทอนอำนาจของขุนนางในส่วนกลางและหัวเมืองที่เคยได้รับผลประโยชน์จากการเก็บภาษี ผลการวิจัยนี้เป็นการอธิบายโดยภาพรวม และมีได้มีการอธิบายถึงกลไกทางกฎหมายที่ใช้ในการจัดเก็บภาษีที่ชัดเจน โดยเฉพาะภาษีฝิ่นอันเป็นประเด็นของงานวิจัยชิ้นนี้ เช่นเดียวกับงานวิจัยเรื่องภาษีฝิ่นกับนโยบายด้านการคลังของรัฐบาลไทย พ.ศ.2367-2468 ของสุภาภรณ์ จรัสพัฒน์ (2523) ที่ได้อธิบายถึงการกำหนดนโยบายการจัดเก็บภาษีของรัฐบาลสยาม งานวิจัยชิ้นนี้ศึกษาระบบเจ้าภาษีนายอากร คนกลาง ตลาดค้าฝิ่นในสยาม และภาระของผู้สูบฝิ่น รวมทั้งโครงสร้างของภาษีฝิ่นภายใต้การบริหารของรัฐบาลสยามในสมัยรัชกาลที่ 5 ถึง 6 ผลการศึกษาวิจัยพบแต่เพียงว่าภาษีฝิ่นกลายเป็นรายได้ของรัฐบาลสยามที่จัดเก็บได้มากที่สุดเนื่องจากนโยบายทางภาษีฝิ่นที่มีประสิทธิภาพ ยังผลให้ภาษีฝิ่นกลายเป็นรายได้ที่เก็บได้ถึง 1 ใน 4 ส่วนของรายได้ทั้งหมดของรัฐบาลงานวิจัยชิ้นนี้ยังได้มีการอธิบายถึงพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงกลไกทางกฎหมายที่สยามได้ใช้ในการจัดเก็บภาษีฝิ่น

ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษากลไกทางกฎหมายในการจัดเก็บภาษีเงินและนำเสนอผลการวิจัยกลไกทางกฎหมายในการจัดเก็บภาษีเงินเพื่อควบคุมผลประโยชน์ของสยาม และความสำคัญของกลไกทางกฎหมายดังกล่าว โดยคัดเลือกกฎหมาย จำนวน 5 ฉบับ ได้แก่ ประกาศหอรัษฎากรพิพัฒน์ (ประกาศหอรัษฎากรพิพัฒน์. 108) กฎหมายภาษีเงินเพิ่มเติม (กฎหมายภาษีเงินเพิ่มเติม 109) ประกาศข้อบังคับภาษีเงิน รัตนโกสินทร์ ศก 118 (ประกาศข้อบังคับภาษีเงิน รัตนโกสินทร์ ศก 118, 117) ประกาศแก้ไขข้อบังคับภาษีเงิน ร.ศ.118 ข้อ 2 (ประกาศแก้ไขข้อบังคับภาษีเงิน ร.ศ.118 ข้อ 2, 2457) และพระราชบัญญัติภาษีเงินเพิ่มเติม พระพุทธศักราช 2461 (พระราชบัญญัติภาษีเงินเพิ่มเติม พระพุทธศักราช 2461, 2460) ซึ่งเป็นกลไกทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับภาษีเงินทั้งหมด เพื่อแสดงให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดเก็บภาษีจากระบบเจ้าภาษีนายอากรเป็นระบบการจัดเก็บภาษีใหม่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการจัดระเบียบสังคมของสยามในสมัยนั้น ในการนี้ คณะผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดทฤษฎีการจัดระเบียบสังคมของทัลคอร์ท พาร์สัน ทฤษฎีความขัดแย้งของคาร์ล มาร์กซ์ ทฤษฎีความขัดแย้งของจอร์จ ซิมเมล ทฤษฎีหน้าต่างแตกของเจมส์ คิว วิลสัน และ จอร์จ แอล เคลลิ่ง และทฤษฎีต่างตอบแทนระหว่างกษัตริย์และประชาชนของซีเนียร์ (Senior) เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดงานวิจัยในการตอบคำถามงานวิจัยครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสำคัญของกลไกทางกฎหมายในการจัดเก็บภาษีเงินเพื่อควบคุมผลประโยชน์ของสยาม
2. เพื่อวิเคราะห์กลไกทางกฎหมายในการจัดเก็บภาษีเงินเพื่อควบคุมผลประโยชน์ของสยาม

ขอบเขตการวิจัย

1. ตัวแปรที่ศึกษา

1.1 ตัวแปรอิสระ

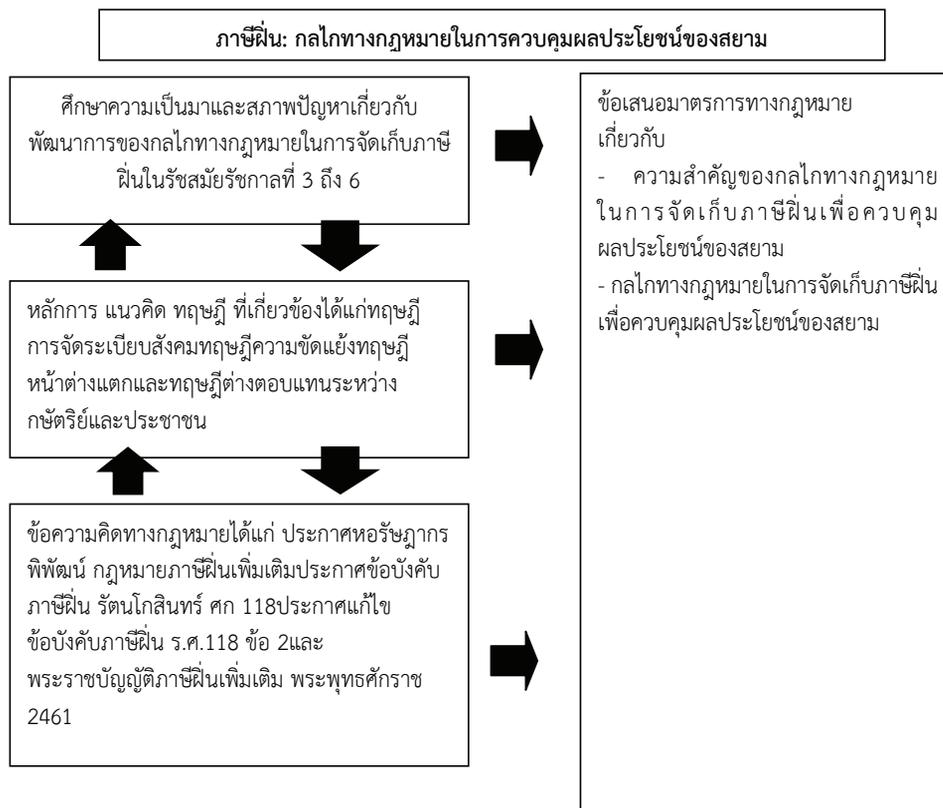
1) เอกสารทางกฎหมาย ได้แก่ ประกาศหอรัษฎากรพิพัฒน์ กฎหมายภาษีเงินเพิ่มเติม ประกาศข้อบังคับภาษีเงิน รัตนโกสินทร์ ศก 118 ประกาศแก้ไขข้อบังคับภาษีเงิน ร.ศ.118 ข้อ 2 พระราชบัญญัติภาษีเงินเพิ่มเติม พระพุทธศักราช 2461

2) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทางกฎหมาย ได้แก่ ทฤษฎีการจัดระเบียบสังคมของทัลคอร์ท พาร์สัน ทฤษฎีความขัดแย้งของคาร์ล มาร์กซ์ ทฤษฎีความขัดแย้งของจอร์จ ซิมเมล ทฤษฎีหน้าต่างแตกของเจมส์ คิว วิลสัน และ จอร์จ แอล เคลลิ่ง และทฤษฎีต่างตอบแทนระหว่างกษัตริย์และประชาชนของซีเนียร์ (Senior)

1.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ กลไกทางกฎหมายในการจัดเก็บภาษีเงินเพื่อควบคุมผลประโยชน์ของสยาม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากหนังสือ ตำรา วารสารวิชาการ รายงานวิจัย วิทยานิพนธ์ คำพิพากษา วิเคราะห์เนื้อหาแล้วจึงเขียนพรรณนาความ โดยมีกรอบแนวคิดงานวิจัยดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

มี 1 ชนิด ได้แก่ การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยใช้การวิเคราะห์เอกสารและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การศึกษาเอกสารปฐมภูมิ ได้แก่ ประกาศหอรัษฎากรพิพัฒน์ กฎหมายภาษีเงินเพิ่มเติม ประกาศข้อบังคับภาษีเงินรัตนโกสินทร์ศก 118 ประกาศแก้ไขข้อบังคับภาษีเงิน ร.ศ.118 ข้อ 2 และพระราชบัญญัติภาษีเงินเพิ่มเติม พระพุทธศักราช 2461 จากราชกิจจานุเบกษา

นุเบกษา ในช่วงรัชกาลที่ 5 ถึง 6 และเอกสารตุติภูมิ ได้แก่ หนังสือ ตำรา วารสารวิชาการ รายงานวิจัย วิทยานิพนธ์ คำพิพากษา และงานวิชาการอื่นที่เกี่ยวข้องโดยมีการแบ่งขั้นตอนรวบรวมข้อมูลออกเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดหัวข้อวิจัยที่จะทำการวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดขอบเขตของการวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 4 รวบรวมเอกสารและคัดเลือกเฉพาะเอกสารที่เชื่อถือได้ และมีความสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การศึกษาและวิเคราะห์ตามหลักเกณฑ์ และเทคนิคของการวิเคราะห์ ตามแนวคิดและทฤษฎีการจัดระเบียบสังคมของทาลคอร์ท พาร์สัน ทฤษฎีความขัดแย้งของคาร์ล มาร์กซ์ ทฤษฎีความขัดแย้งของจอร์จ ซิมเมล ทฤษฎีหน้าต่างแตกของเจมส์ คิว วิลสัน และ จอร์จ แอล เคลลิ่ง และทฤษฎีต่างตอบแทนระหว่างกษัตริย์และประชาชนของซีเนียร์ (Senior) และประกาศหอรัษฎากรพิพัฒน์ กฎหมายภาษีเงินเพิ่มเติม ประกาศข้อบังคับภาษีเงิน รัตนโกสินทร์ ศก 118 ประกาศแก้ไขข้อบังคับภาษีเงิน ร.ศ.118 ข้อ 2 และพระราชบัญญัติภาษีเงินเพิ่มเติม พระพุทธศักราช 2461เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดงานวิจัยและตอบคำถามในงานวิจัยชิ้นนี้ แล้วจึงสรุปผลการศึกษาและเขียนรายงานการวิจัยเชิงพรรณนาความ

ผลการวิจัย

1. ความสำคัญของกลไกทางกฎหมายในการจัดเก็บภาษีเงินเพื่อควบคุมผลประโยชน์ของสยามอยู่ที่การใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือรักษาระเบียบทางสังคมให้เป็นปกติสุขโดยรัฐซึ่งเป็นโครงสร้างในส่วนบนสุดตามทฤษฎีความขัดแย้งของคาร์ล มาร์กซ์ (โคเซอร์, 2533, หน้า 12-17) รัฐเป็นเจ้าของกลไกทางกฎหมายในการจำหน่ายและควบคุมเงินสำหรับคนในสยามซึ่งเป็นโครงสร้างส่วนล่างด้วยความแตกต่างทางโครงสร้างของสังคม จึงก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกัน สยามจึงใช้วิธีการประนีประนอมเพื่อลดข้อขัดแย้งผ่านกลไกทางกฎหมายที่ทำให้ชนชั้นล่างต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดเพื่อมิให้เกิดผลกระทบต่อโครงสร้างส่วนบนคือรัฐ จนสามารถควบคุมสังคมได้สำเร็จ

ภาษีเงินจึงเป็นเครื่องมือควบคุมคนในสยามของรัฐที่สำคัญ โดยเน้นไปที่การควบคุมทางศีลธรรมที่สอดคล้องกับทฤษฎีความขัดแย้งของจอร์จ ซิมเมล (เพ็ญแข ประจันปัจฉิม, 2528, หน้า 21) ที่แสดงถึงความขัดแย้งเกิดขึ้นระหว่างความต้องการของรัฐที่ต้องการกำจัดเงินให้หมดสิ้นไป กับความต้องการของคนในสยามที่ต้องการบริโภคเงินทั้งสองชนชั้นเข้าใจความขัดแย้งดี จึงได้ทำการ

ประนีประนอมโดยใช้ภาษีฝิ่นประสานสอดคล้องระหว่างความขัดแย้งนั้น ทำให้รัฐได้ประโยชน์จากภาษี และคนในสยามก็ได้รับประโยชน์จากบริโศผืน

การประนีประนอมข้างต้นให้กลไกทางกฎหมายที่ให้อนุญาตในการทำบัญชีค้าฝิ่นอย่างเคร่งครัดเพื่อการจำกัดการครอบครองฝิ่น และสร้างระบบเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อตรวจสอบกระบวนการและจัดเก็บภาษี (กฎหมายภาษีฝิ่นเพิ่มเติม, 109) คนในสยามจึงได้ประโยชน์จากการบริโศผืนอย่างเต็มที่ กลไกนี้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้การจัดระเบียบทางสังคมที่เคร่งครัด และเป็นระเบียบเดียวกัน ดังจะเห็นได้จากการกำหนดราคาฝิ่นสูงให้เท่ากันทุกณฑล (ประกาศข้อบังคับภาษีฝิ่นรัตนโกสินทรศก 118, 117) เพื่อไม่ให้ณฑลใดขายเกินราคา หรือถูกกว่า หากใครซื้อฝิ่นในราคาที่ถูกกว่าจะถือว่าเป็นฝิ่นเถื่อน ผู้ใดครอบครองย่อมมีความผิดอีกทั้งสยามยังได้ใช้กฎหมายในเชิงป้องกันทางสังคมตามทฤษฎีหน้าต่างแตกของเจมส์ คิว วิลสัน และ จอร์จ แอล เคลลิ่ง (Wilson & Kelling, 1982) ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความกลัวในสังคมการค้าฝิ่นที่ถูกสร้างขึ้นและเป็นวัฒนธรรมย่อย ความกลัวที่ว่านี่คือการถูกห้ามมิให้จำหน่ายและสูบฝิ่นจนอาจทำให้เกิดความแตกแยกจนสังคมไร้ระเบียบในที่สุด เพื่อแก้ไขปัญหานี้ สยามจึงใช้ภาษีฝิ่นเป็นเครื่องมือสร้างดุลยภาพในสังคมที่ถูกสร้างขึ้นใหม่เพื่อปิดช่องว่างในการก่ออาชญากรรมจากการค้าฝิ่นเถื่อนซึ่งรัฐไม่สามารถควบคุมได้ เช่นเดียวกับปิดช่องหน้าต่างแตกหนึ่งบานเพื่อป้องกันอาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้นในบ้าน สยามจึงกำหนดให้เจ้าพนักงานต้องควบคุมโรงจำหน่ายฝิ่น และให้สูบฝิ่นในโรงสูบฝิ่นเท่านั้น จำกัดและตรวจสอบการครอบครองฝิ่นในแต่ละวันอย่างเคร่งครัด และเรียกเก็บผลประโยชน์ในภาษีฝิ่นไปพร้อมกัน พร้อมกับการปราบปรามฝิ่นเถื่อน เพื่อสร้างพันธะทางกฎหมายที่มั่นคง

กลไกทางกฎหมายที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การมีใบอนุญาตให้สูบฝิ่นโดยชอบด้วยกฎหมายเพื่อให้ผู้สูบฝิ่นเข้าถึงฝิ่นได้ ทำให้ผู้สูบฝิ่นจึงถูกควบคุมอย่างเด็ดขาด และต้องปฏิบัติตามข้อบังคับโดยเคร่งครัด สยามจึงสามารถควบคุมปริมาณของการสูบฝิ่นได้อย่างแน่นอน ฝิ่นจึงกลายเป็นสินค้าควบคุมผ่านจัดจำหน่าย และการอนุญาตโดยผ่านรัฐเพียงช่องทางเดียวเท่านั้น (กฎหมายภาษีฝิ่นเพิ่มเติม, 109; พระราชบัญญัติภาษีฝิ่นเพิ่มเติม พระพุทธศักราช 2461, 2460) รายได้จึงตกสู่รัฐบาลสยามได้โดยตรง และไม่สูญเสียผลประโยชน์จากการหลบเลี่ยงภาษี

2. กลไกทางกฎหมายในการจัดเก็บภาษีฝิ่นเพื่อควบคุมผลประโยชน์ของสยามถูกสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาการค้าและการสูบฝิ่นที่ผิดกฎหมาย เป็นการกำหนดหลักเกณฑ์การจัดองค์กรโดยฝ่ายบริหารประเทศ คือ พระมหากษัตริย์ (อชพร จารุจินดา, 2546, www.krisdika.go.th) ในช่วงที่ก่อนมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ.2475 ที่ทรงเอาไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการออกกฎหมายที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมสยาม และบังคับการผ่านองค์กรของรัฐ และเจ้าพนักงาน โกวิท วงศ์สุวรรณ (2564) ได้อธิบายว่า ความสำคัญของกลไกทางกฎหมายอยู่ที่อำนาจ

ของรัฐธรรมนูญซึ่งในที่นี่คือพระมหากษัตริย์ที่ทรงออกกฎหมายออกมาควบคุมความประพฤติของคนในสยามที่การค้าและการสุบผืนให้มีผลทั่วไปทั้งราชอาณาจักรตั้งจะเห็นได้จากเหตุผลในประกาศหอรัษฎากรพิพัฒน์ที่ว่า “ด้วยต้องการควบคุมปริมาณของผืนเพื่อป้องกันไม่ให้คนสุบผืนมากขึ้นโดยรัฐได้เข้ามาทำการควบคุมเรื่องการจัดเก็บภาษีจึงจัดตั้งเจ้าพนักงานโรงผืนเพื่อที่ทำการรับผิดชอบในการควบคุมการซื้อขายและรวมไปถึงควบคุมการตั้งโรงผืนแต่ละตำบล เพื่อให้ผู้ที่สุบและผู้ค้าผืนได้มีสถานที่ในการสุบผืน เพื่อเป็นประโยชน์แก่ชาวสยามทุกคน” (ประกาศหอรัษฎากรพิพัฒน์, 108)

บทบาทของพระมหากษัตริย์ในฐานะรัฐธรรมนูญที่วางกลไกทางกฎหมายเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาช้านาน เพราะสยามมีความจำเป็นต้องรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ดังจะเห็นได้จากการชำระกฎหมายตราสามดวงในสมัยรัชกาลที่ 1 เช่น การบัญญัติกฎหมายและโทษสำหรับชายชู้ตามพระไอยการลักษณะผิดเมียในงานวิจัยของ พนิดา ตาละคำ, อริสา ศุภากรเสถียรชัย, และเชาวลิต สมพงษ์เจริญ (2564) ที่ศึกษาวิจัยถึงสภาพบังคับทางอาญาที่ลงโทษชายชู้ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีสัมพัทธ์ เป็นการป้องกันสังคมเพื่อมิให้มีการกระทำความผิดซ้ำ และสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของสภาพบังคับทางอาญาที่เป็นการลงโทษเชิงศีลธรรมเพื่อให้โอกาสผู้เป็นชู้กลับตัวเป็นคนดีหรือในงานวิจัยของปริญญา เพ็ชรน้อย, กวินทิพย์ บัวแยม, และเชาวลิต สมพงษ์เจริญ (2563) ที่ศึกษาถึงพัฒนาการของกฎหมายหมิ่นพระมหากษัตริย์จากอาชญาหลวงสู่ประมวลกฎหมายอาญาที่พบว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ส่งผลต่อการเคารพสถาบันพระมหากษัตริย์ทั้งในแง่ทัศนคติและความรู้สึกของประชาชน การปรับเปลี่ยนกฎหมายอย่างมีพลวัตก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยของสังคมอย่างมีความสัมพันธ์กัน

พระมหากษัตริย์ที่ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการตรากฎหมายเป็นอำนาจที่สืบทอดมาตั้งแต่ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองและยังสืบเนื่องมาถึงยุครัฐธรรมนูญนิยมดังจะเห็นได้จากเนื้อความในรัฐธรรมนูญฉบับต่างๆ ที่กล่าวเอาไว้ว่าเมื่อ (สถาบันพระปกเกล้า, 2559, <http://wiki.kpi.ac.th>) เช่น ในรัฐธรรมนูญบัญญัติเอาไว้ว่าเมื่อทรงตรากฎหมายที่ได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาแล้ว ทรงลงพระปรมาภิไธย และประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับเป็นกฎหมาย (อมร รักษาสัตย์, 2548, www.mcu.ac.th) พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ย่อมสะท้อนออกมาที่เนื้อหาในตัวบทกฎหมายในรูปของเจตนารมณ์ทางกฎหมายที่ปรากฏอยู่ในชื่อกฎหมาย และคำปรารภ (มงคล เทียนประเทืองชัย, 2553, หน้า 113-137) เช่น มาตรการบังคับทางปกครองในการอนุญาตให้จัดตั้งโรงผืน และการจำกัดปริมาณผืนที่ทำการซื้อขายที่ควบคุมพฤติกรรมของคนในสยาม (วันวิสาข์ แก้วไทรฮุน, ธนพล สุขประสาท, และเชาวลิต สมพงษ์เจริญ, 2563, หน้า 59-87) ที่ได้กล่าวถึงคำปรารภของประกาศหอรัษฎากรพิพัฒน์ที่กล่าวถึงการควบคุมปริมาณของผืนเพื่อป้องกันไม่ให้คนสุบผืนมากขึ้นการควบคุมการจัดเก็บภาษี การจัดตั้งเจ้าพนักงานโรงผืนเพื่อ

การควบคุมการซื้อขายและการตั้งโรงฝิ่นแต่ละตำบล เพื่อให้ผู้ที่สูบและผู้ค้าฝิ่นได้มีสถานที่ในการสูบบุหรี่

สยามได้พัฒนาและปรับปรุงกลไกทางกฎหมายในการจัดเก็บภาษีฝิ่นอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละฉบับมีเจตนารมณ์เพื่อใช้กลไกทางภาษีเป็นเครื่องมือควบคุมทางการค้าสำหรับผู้ขายและผู้สูบบุหรี่ ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 5 ฉบับ ดังนี้

1) ประกาศหอรัษฎากรพิพัฒน์ เป็นจุดเริ่มต้นของการจัดเก็บภาษีฝิ่นที่ขบด้วยกฎหมาย และมีการประกาศใช้เพื่อให้คนในสยามทราบ มีกรมพระคลังมหาสมบัติ และเจ้าพนักงานเป็นผู้รับผิดชอบ ในประกาศฉบับนี้กำหนดให้ผู้ใดได้เป็นเจ้าของฝิ่นต้องส่งเงินล่วงหน้า 2 เดือนในอัตราที่กฎหมายกำหนด อันแสดงถึงระบบของการประมวลภาษีฝิ่นในรูปแบบเจ้าภาษีนายอากร (จุฬาลงกรณ์ราช และโชติสา ขาวสนิท. 2562, หน้า 67-90) และกำหนดหน้าที่ให้ทำบัญชีหางว่าวเพื่อควบคุมปริมาณฝิ่นที่ต้องจำหน่ายออกจากกรมพระคลังมหาสมบัติ และควบคุมราคาโดยห้ามมิให้เจ้าภาษีขายเกินไปกว่าที่รัฐกำหนด และยังได้กล่าวถึงฝิ่นเถื่อนซึ่งบังคับให้เจ้าพนักงานกำจัดให้สิ้นไปจากสยาม

2) กฎหมายภาษีฝิ่นเพิ่มเติมสะท้อนให้เห็นความห่อนยานของการบังคับใช้กฎหมายทำให้ฝิ่นเถื่อนแพร่ระบาดไปทั่วสยาม ทำให้นโยบายของรัฐที่ต้องการให้คนในสยามเลิกสูบบุหรี่เป็นไปได้อย่างจริงจังประกาศใช้กฎหมายควบคุมการสูบบุหรี่โดยเจ้าพนักงาน และกำหนดให้มีการตั้งเจ้าภาษีฝิ่น การเบิกฝิ่นรับส่งจำหน่าย การดำเนินคดีความ และบทเบ็ดเตล็ด โดยเจ้าพนักงานจะต้องปฏิบัติหน้าที่ภายใต้กฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อให้การจัดเก็บภาษีฝิ่นมีความต่อเนื่อง และชำระความสำหรับผู้หนีการชำระภาษี (กฎหมายภาษีฝิ่นเพิ่มเติม, 109)

3) ประกาศข้อบังคับภาษีฝิ่น รัตนโกสินทร์ ศก 118 เป็นกฎหมายที่ออกมาเพื่อตัดเตือนและทำความเข้าใจร่วมกันของเจ้าภาษีอากร ผู้ซื้อ ผู้ขาย ผู้สูบบุหรี่ และเจ้าพนักงานเกี่ยวกับการจัดตั้งโรงสูบบุหรี่ และร้านขายฝิ่นสูบบุหรี่ที่ต้องได้รับอนุญาตจากรัฐการจัดหาฝิ่นต้องกระทำผ่านเจ้าพนักงาน ซึ่งคอยควบคุมปริมาณฝิ่นไม่ให้เกินปริมาณที่รัฐกำหนดในแต่ละวันและควบคุมอัตราราคาฝิ่นที่รัฐกำหนด เจ้าพนักงานจะเป็นผู้ขายในราคาที่ควบคุมโดยห้ามขายแพงหรือถูกกว่า ใบอนุญาตที่ออกให้กับโรงฝิ่น อยู่ 2 ประเภท คือ ยี่งงซี และร้านย่อย โดยยี่งงซีจะมีฝิ่นอยู่ในครอบครองเพื่อจำหน่ายได้ไม่เกิน 200 ตำลึงเงิน แต่ห้ามขายให้กับผู้ที่เป็นรายย่อย ส่วนร้านย่อยจะได้รับอนุญาตให้ขายฝิ่นโดยตรง และถูกจำกัดน้ำหนักฝิ่นให้ไม่เกิน 10 ตำลึงเงิน และอนุญาตให้สูบบุหรี่ในโรงฝิ่นได้อีกด้วย หากโรงฝิ่นครอบครองฝิ่นเกินกว่าที่กำหนดถือว่าเป็นฝิ่นเถื่อน หากตรวจพบจะถูกยึด และได้รับโทษตามกฎหมาย (ประกาศข้อบังคับภาษีฝิ่น รัตนโกสินทร์ ศก 118, 117)

4) ประกาศแก้ไขข้อบังคับภาษีฝิ่น ร.ศ.118 ข้อ 2 เป็นการยกเลิกข้อ 2 ในประกาศข้อบังคับภาษีฝิ่น รัตนโกสินทร์ ศก 118 เรื่องการเปลี่ยนแปลงการอนุญาตให้ครอบครองฝิ่นใน

ร้านยี่งงซี และร้านย่อย โดยให้ร้านยี่งงซีครอบครองผืนเพิ่มขึ้นจากเดิมเป็นไม่เกิน 2,000 ตำลึงเงิน แต่ยังคงไม่อนุญาตให้จำหน่ายให้กับรายย่อย ส่วนร้านย่อยให้ครอบครองในปริมาณที่เท่าเดิม แต่เพิ่มปริมาณการครอบครองสำหรับร้านย่อยที่อยู่ไกลจากที่ทำการของเจ้าพนักงานโดยออกใบอนุญาตเป็นพิเศษให้ครอบครองผืนได้ไม่เกินกว่า 200 ตำลึงเงิน (ประกาศแก้ไขข้อบังคับภาษีผืน ร.ศ.118 ข้อ 2, 2457)

5) พระราชบัญญัติภาษีผืนเพิ่มเติม พระพุทธศักราช 2461 เป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงการซื้อขายผืน โดยต้องมีใบอนุญาตทั้งผู้ขายและผู้ซื้อ เป็นการห้ามไม่ให้คนในสยามครอบครองผืนเกินไปกว่าที่รัฐกำหนด ใบอนุญาตมีลักษณะเป็นลายลักษณ์อักษร และต้องมีไว้ติดตัวเสมอเพื่อให้เจ้าพนักงานสามารถตรวจสอบได้โดยสะดวก หากผู้ใดมีผืนครอบครองเกินกว่าที่รัฐกำหนดให้ถือว่าเป็นผืนเถื่อน ผู้นั้นจะต้องถูกลงโทษตามพระราชบัญญัติกำหนดโทษทำผืนเถื่อน ร.ศ.125 (พระราชบัญญัติภาษีผืนเพิ่มเติม พระพุทธศักราช 2461, 2460)

ผู้วิจัยเห็นว่า กลไกทางกฎหมายที่สยามได้สร้างขึ้น ประกอบด้วย โครงสร้างของกฎหมาย ขั้นตอนการยื่นขออนุญาตตั้งโรงผืน เจ้าหน้าที่รัฐ การตรวจสอบ การควบคุมผู้ขายและผู้สูบผืน และสภาพบังคับทางกฎหมายที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับทฤษฎีการจัดระเบียบสังคมของทัลคอร์ท พาร์สัน (นิตยา สุวรรณชฎ, 2527 หน้า 64-69; สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2540, หน้า 34-37; สุเทพ สุทรเสถียร. 2540, หน้า 95-109) อันเป็นทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ที่แสดงให้เห็นว่าสยามพยายามจัดตั้งองค์กรทางสังคมโดยให้ผู้ขายและผู้สูบผืนซึ่งเป็นสมาชิกในสังคมซึ่งมีความสมัครใจเข้าไปร่วมกิจกรรมที่สยามได้อนุญาตโดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งเป้าหมายที่แท้จริงคือการลดปริมาณผืนให้หมดไป สยามจึงใช้วิธีการให้อนุญาตขายผืนเฉพาะร้านยี่งงซี และร้านย่อย และจำกัดปริมาณการครอบครองผืน และยังสามารถใช้วิธีการบังคับให้ซื้อผืนและสูบผืนในร้านที่ได้รับอนุญาตเท่านั้น

สยามได้สร้างความสัมพันธ์ระหว่างพ่อค้าผืน ลูกค้าผู้สูบผืนซึ่งเข้าใจบรรทัดฐานทางสังคมที่ถูกสร้างขึ้นใหม่โดยใช้ภาษีผืนเป็นเครื่องมือ และรับรู้ถึงสถานภาพของตนที่มีฐานะที่ด้อยกว่าพ่อค้า ซึ่งสามารถปฏิเสธการขายให้กับตนได้ ลูกค้าจึงสร้างเจตคติเฉพาะตนขึ้นมาเพื่อปฏิบัติต่อพ่อค้าผืนเพื่อให้สามารถซื้อผืนได้ พันธะทางสังคมจึงเกิดขึ้นอย่างยั่งยืน อีกทั้งสยามยังได้สร้างโทษทางอาญาเพื่อบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย และบรรลุเป้าหมายในการขจัดผืนให้หมดไปในอนาคต

อย่างไรก็ดี ด้วยสังคมที่สร้างขึ้นมานี้ สยามต้องจัดการความตึงเครียดในสังคมใหม่ตามแนวคิดเรื่องความจำเป็นพื้นฐานของสังคมของทัลคอร์ท พาร์สัน ในฐานะที่สยามเป็นสถาบันการปกครอง และเป็นผู้สร้างระบบวัฒนธรรมการค้าผืน สยามจึงสร้างกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติต่อกันระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อเพื่อรักษาระเบียบสังคมให้เกิดดุลยภาพ และปรับเปลี่ยนกฎระเบียบให้เหมาะสมอยู่เสมอ ดังจะเห็นได้จากประกาศแก้ไขข้อบังคับภาษีผืน ร.ศ.118 ข้อ 2 ที่กล่าวไว้ข้างต้น

สรุปผลการวิจัย

1. ความสำคัญของการใช้กลไกทางกฎหมายเพื่อจัดเก็บภาษีฝิ่น มีเป้าหมายสำคัญคือผลประโยชน์ทางภาษีที่เก็บเข้าท้องพระคลังหลวง เมื่อสยามต้องการบรรลุเป้าหมายทางภาษีจึงเข้ามาควบคุมการซื้อขายฝิ่น และการสูบฝิ่นอย่างเคร่งครัด รวมทั้งสร้างระเบียบกฎหมายที่สอดคล้องกับการบรรลุเป้าหมายพร้อมกับการป้องกันมิให้รัฐต้องสูญเสียผลประโยชน์ทางภาษีอันเป็นการลดความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ของสยามกับความต้องการบริโภคฝิ่นของคนในสยามตามทฤษฎีความขัดแย้ง และเป็นการป้องกันทางสังคมตามทฤษฎีหน้าต่างแตกโดยมิให้คนในสยามสูบฝิ่นได้อย่างเสรีเพื่อการป้องกันอาชญากรรมที่เกิดขึ้นจากการค้าฝิ่นที่ผิดกฎหมาย

2. การจัดเก็บภาษีฝิ่นเป็นกลไกทางกฎหมายที่สร้างความสัมพันธ์ขึ้นระหว่างการใช้อำนาจทางกฎหมายของรัฐกับผลประโยชน์ของประชาชน การค้าฝิ่นก่อให้เกิดวัฒนธรรมในสังคมย่อยระหว่างผู้ค้าฝิ่นและผู้สูบฝิ่นที่ต่างฝ่ายต่างยอมรับกฎเกณฑ์ที่ใช้จัดการปัญหาการสูบฝิ่นที่มีมากขึ้นตลอดเวลา รัฐจึงสร้างกระบวนการการให้อนุญาตให้มีการสูบฝิ่นที่ชอบด้วยกฎหมายภายใต้การควบคุมของรัฐทั้งปริมาณ จำนวนโรงฝิ่น การขออนุญาตตั้งโรงฝิ่น การจัดเก็บภาษีฝิ่น รวมไปถึงกับการพยายามกำจัดฝิ่นออกไปจากสยามซึ่งเป็นเจตนารมณ์สำคัญในการออกกฎหมายเหล่านี้

อภิปรายผลการวิจัย

ข้อค้นพบที่ได้จากงานวิจัยครั้งนี้คือ การที่รัฐเรียกเก็บภาษีฝิ่นเป็นการบังคับให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายตามทฤษฎีต่างตอบแทนระหว่างกษัตริย์และประชาชนของซีเนียร์ (Senior) ซึ่งกล่าวว่า “เมื่อกษัตริย์ปกป้องคุ้มครองประชาชนให้ได้รับความสุขแล้ว ประชาชนเองต้องเคารพต่อกษัตริย์นั้นด้วย” (ถิราวดี สัตราพันธ์. 2554, หน้า 11-12) ซึ่งในสมัยรัชกาลที่ 5 พระมหากษัตริย์ยังทรงมีสถานะเป็นรัฐอธิปัตย์ พระองค์ทรงใช้พระราชอำนาจที่ทำให้การค้าฝิ่นถูกกฎหมาย และจัดเก็บภาษีจากประชาชนเพื่อแลกเปลี่ยนกับการคุ้มครองจากรัฐการค้าขายฝิ่นเจริญรุ่งเรืองขึ้นมา เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงระบบผูกขาดการค้าขายฝิ่นโดยพระราชอำนาจให้แต่ละมณฑลสามารถนำฝิ่นไปจำหน่ายได้ และส่งคืนรายได้สู่ท้องพระคลังของสยามและสยามได้ออกแบบกลไกทางกฎหมายเพื่อบังคับให้ผู้ค้าฝิ่นและผู้สูบฝิ่นต้องเสียภาษี ซึ่งเต็มใจที่จะปฏิบัติตามและเป็นการจ่ายเงินตอบแทนการที่ทำให้ฝิ่นถูกกฎหมาย โดยผู้สูบฝิ่นต้องนำเงินมาจ่ายให้กับร้านค้าฝิ่นเท่ากับเป็นการเสียภาษีทางอ้อมให้กับรัฐ และร้านค้าก็จะเป็นฝ่ายนำภาษีทั้งหมดเข้าสู่ระบบคลังของรัฐโดยตรงผ่านเจ้าหน้าที่ซึ่งมีลักษณะการต่างตอบแทนซึ่งกันและกันตามทฤษฎีข้างต้น

จากผลการวิเคราะห์กลไกทางกฎหมายที่ใช้ในการจัดเก็บภาษีฝิ่น จะเห็นได้ว่าสยามใช้วิธีการสร้างกฎหมายขึ้นมาใหม่เพื่อจัดเก็บภาษีฝิ่น และแก้ปัญหาฝิ่นเถื่อนที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3

ต่อเนื่องมาถึงสมัยรัชกาลที่ 6 โดยใช้แก้ปัญหาที่หลากหลายซึ่งมีทั้งการออกกฎหมาย กระบวนการบังคับ และการลงโทษ โดยใช้พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ที่เพิ่มขึ้นจากรวมศูนย์อำนาจการปกครองเอาไว้ที่ส่วนกลางตามรูปแบบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์

กฎหมายจึงเป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบสังคมของสยามหลายด้าน ทั้งการบริหารราชการแผ่นดิน การแต่งข้าราชการฯ ในด้านการจัดเก็บภาษีฝิ่น สยามได้บริหารจัดการและปราบปรามฝิ่นเถื่อนที่เคยอยู่นอกการควบคุมของรัฐอย่างต่อเนื่องตั้งแต่กระบวนการนำเข้าฝิ่น การรับรองจากรัฐ การออกแบบการค้าปลีกให้กับร้านค้ารายใหญ่ และรายย่อยที่ได้รับอนุญาต ทำให้สามารถแก้ปัญหาฝิ่นเถื่อนที่แพร่เข้ามาในสยามได้ในระดับหนึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธิพันธ์ ชูทรานนท์ (2525) ซึ่งแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดการเก็บภาษีของสยามที่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้

ผู้วิจัยเห็นว่าสยามพยายามจัดระเบียบสังคมโดยใช้กฎหมายโดยประกาศอรรถฎีกาการพิพัฒน์กฎหมายภาษีฝิ่นเพิ่มเติม ประกาศข้อบังคับภาษีฝิ่นรัตนโกสินทร์ศก 118 ประกาศแก้ไขข้อบังคับภาษีฝิ่น ร.ศ.118 ข้อ 2 พระราชบัญญัติภาษีฝิ่นเพิ่มเติม พระพุทธศักราช 2461 และกฎหมายย่อยอื่นๆ เพื่อแก้ไขปัญหาการค้าฝิ่น และสร้างสังคมผู้ค้าฝิ่นที่เป็นส่วนหนึ่งในสังคมเดิมอันประกอบด้วยสมาชิกประเภทแรก คือ รัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้บังคับใช้กฎหมายจำกัดโควตาการนำเข้า และการค้าปลีก สมาชิกประเภทที่สองคือ ยี่งงซี และร้านค้าย่อย ซึ่งได้รับอนุญาตในครอบครองจำหน่ายฝิ่น และจัดสถานที่สำหรับการสูบฝิ่น และสมาชิกประเภทสุดท้ายคือ ผู้สูบฝิ่น ซึ่งมีความสัมพันธ์กับพ่อค้าฝิ่นในฐานะผู้รับบริการ และต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย

สยามจัดการความขัดแย้งของสมาชิกเหล่านี้ให้เกิดความสมดุลระหว่างความต้องการของผู้สูบฝิ่น พ่อค้ากับความต้องการของรัฐในการจัดเก็บภาษีฝิ่น โดยสร้างระบบสังคมใหม่เพื่อให้สมาชิกทั้งสามประเภทมีความเข้าใจที่ตรงกันถึงเหตุผลและความจำเป็นในการปฏิบัติตามกฎหมาย เพื่อให้ดำรงตนอยู่ในสังคมใหม่ได้อย่างมั่นคงและก่อเกิดรายได้ที่แน่นอนและชัดเจน

การวางกลไกทางกฎหมายเพื่อจัดเก็บภาษีฝิ่นเป็นความพยายามในการจัดระเบียบสังคม และเป็นการลดอาชญากรรม ตามทฤษฎีการจัดระเบียบสังคมของทัตลอร์ท พาร์สัน ทฤษฎีความขัดแย้งของคาร์ล มาร์กซ์ ทฤษฎีความขัดแย้งของจอร์จ ซิมเมล และทฤษฎีหน้าต่างแตกของเจมส์ คิว วิลสัน และ จอร์จ แอล เคลลิ่งและสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องภาษีฝิ่นกับนโยบายด้านการคลังของรัฐบาลไทย พ.ศ.2367-2468 ของสุภาภรณ์ จรัสพัฒน์ (2523) ที่ได้มีการอธิบายเรื่องการใช้กลไกทางกฎหมายในการจัดเก็บภาษีฝิ่นเพื่อรักษาระเบียบทางสังคมของผู้ค้าและผู้สูบฝิ่นที่ชัดเจนขึ้นกว่าแต่ก่อนเป็นการสร้างระบบกฎหมายบ้านเมืองขึ้นมาใหม่โดยอาศัยพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ สยามเลือกที่จะสร้างระบบกฎหมายขึ้นมาทดแทนการจัดเก็บภาษีแบบเดิมที่ใช้ระบบเจ้าภาษีนายอากร โดยสร้างรูปแบบของการจัดเก็บภาษีที่มีทั้งหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้มีหน้าที่เสียภาษีที่สอดคล้องกับการจัดตั้งอรรถฎีกาการพิพัฒน์

ข้อดีของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ การสะท้อนให้เห็นภาพของการบังคับใช้กลไกทางกฎหมายในการจัดเก็บภาษีเงินที่ชัดเจนขึ้นว่าการศึกษาวิจัยในครั้งก่อนไม่ว่าจะเป็นบทความวิชาการของวันวิสาข์ แก้วไทรฮุน, ธนพล สุขประสาท และเชาวลิต สมพงษ์เจริญ (2563) เรื่องกฎหมายเงิน : เครื่องมือของรัฐในการควบคุมการบริโภคเงินระหว่างพุทธศักราช 2433-2510 งานวิจัยของสุทธิพันธ์ ชูทรานนท์ (2525) เรื่อง การเก็บภาษีอากรและผลกระทบต่อสังคมไทย พ.ศ. 2416-2475 หรืองานวิจัยของสุภาภรณ์ จรัสพัฒน์ (2523) เรื่องภาษีเงินกับนโยบายด้านการคลังของรัฐบาลไทย พ.ศ.2367-2468 งานวิจัยฉบับนี้จึงเป็นการพยายามสะท้อนให้เห็นภาพของกลไกทางกฎหมายที่ชัดเจนและแสดงให้เห็นถึงการนำทฤษฎีทางสังคมศาสตร์เพื่อใช้บริหารจัดการกลไกทางกฎหมายได้อย่างสอดคล้อง และสร้างบรรทัดฐานใหม่ในการบังคับใช้กฎหมายภาษีที่เข้มแข็งขึ้นกว่าแต่ก่อน

ส่วนข้อเสียของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ แม้งานวิจัยครั้งนี้จะสะท้อนให้เห็นกลไกทางสังคมแต่ยังขาดการศึกษาในเรื่องเปลี่ยนแปลงบริบททางสังคม การเมือง การปกครองอย่างรอบด้าน ในช่วงรัชกาลที่ 3 ถึง 6 ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดเก็บภาษีเงินที่ครอบคลุมกลไกทางกฎหมายทั้งหมด และการอุดช่องว่างของการจัดเก็บภาษีเงินแบบเดิม งานวิจัยนี้ยังเป็นงานวิจัยเชิงสำรวจและยังมีได้แสดงให้เห็นถึงการออกแบบกลไกกฎหมายในการจัดเก็บภาษีเงินที่ชัดเจนนัก อาจเป็นเพราะข้อจำกัดของระยะเวลาที่ศึกษาวิจัย ข้อจำกัดของข้อมูลปฐมภูมิ และประสบการณ์ของผู้วิจัยจึงควรที่จะศึกษาเพิ่มเติมในงานวิจัยครั้งถัดไปให้ละเอียดลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ในการวิจัยครั้งถัดไปจึงควรให้ความสำคัญต่อบริบททางสังคม การเมือง การปกครองในช่วงรัชกาลที่ 3 ถึง 6 ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการจัดเก็บภาษีเงินที่ครอบคลุมกลไกทางกฎหมายทั้งหมด โดยให้ความสำคัญต่อทฤษฎีสังคมวิทยาทางกฎหมาย และการลงโทษ เพื่อสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงต่อบริบททางสังคม การเมือง และการปกครองที่สัมพันธ์ต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ผู้บังคับใช้กฎหมายคนในสยาม และผู้กระทำความผิด

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ ข้อค้น จากงานวิจัยในครั้งนี สามารถกลไกทางกฎหมายที่ค้นพบไปประยุกต์ใช้กับการศึกษาวิจัยการจัดเก็บภาษีจากกิจกรรมที่ผิดกฎหมายในรูปแบบอื่นๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาเดียวกัน เช่น ภาษีและค่าธรรมเนียมการพนันขั้นต่อไป ภาษีโสเภณี โดยให้ความสำคัญกับกลไกทางกฎหมายที่ใช้ในการจัดเก็บภาษีของสยามเป็นสำคัญอันเป็นการนำผลของการวิจัยไปใช้เพื่อประโยชน์ในทางนิติศึกษา

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการมหาวิทยาลัยในระดับบัณฑิตศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปศึกษาสภาพปัญหาของการจัดเก็บภาษีต่างๆ ของรัฐที่เกิดขึ้นในอดีต และสามารถนำมาใช้แก้ไข

ข้อผิดพลาดในการจัดเก็บภาษีต่างๆ ในปัจจุบันได้โดยใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายภาษีให้เหมาะสมกับภาวะการณ์ในปัจจุบัน และเป็นพื้นฐานแก่ผู้ที่ทำการศึกษาวิจัยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กฎหมายภาษีเงินเพิ่มเติม. (109, 13 เมษายน).ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 7 แผ่นที่ 2, หน้า 13.

โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2564). **นโยบายและกลไกทางกฎหมาย ศึกษาตัวอย่างกรณีปัญหาภาษี:** สาเหตุ การแก้ไข และนโยบายใหม่.สืบค้นเมื่อ 7 ตุลาคม 2564, จาก <http://164.115.27.97/digital/files/original/68fed21468cf654ad688f1416b5b3bc1.pdf>.

โคเซอร์,ลิวอิส เอ. (2533). **Master of Sociological Thought: Ideas in Historical and Social [แนวคิดทฤษฎีสังคมวิทยา ตอน คาร์ล มาร์กซ์]**. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นิตยา สุวรรณชฎ. (2527). **สังคมวิทยา**.กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ถิราวดี สัตยานนท์. (2554). **มาตรการทางกฎหมายเพื่อจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาสัญชาติไทยซึ่งมีเงินได้จากต่างประเทศ**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี.

ธวัชพล ทองอินทราช, และโชติสา ขาวสนิท. (2562). **วาทกรรมว่าด้วยโสเภณีในสังคมไทย**. **วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี**,6(2), 67-90.

ประกาศข้อบังคับภาษีเงิน รัตนโกสินทร์ ศก 118. (117, 19 กุมภาพันธ์). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 15 แผ่นที่ 47, หน้า 500-502.

ประกาศแก้ไขข้อบังคับภาษีเงิน ร.ศ. 118 ข้อ 2. (2457, 17 มกราคม). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 31,หน้า 497.

ประกาศหอรัษฎากรพิพัฒน์. (108, 23 มีนาคม). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 6 แผ่นที่ 51, หน้า 448.

ปริญญา เพ็ชรน้อย, กวินทิพย์ บัวแย้ม และเชาวลิต สมพงษ์เจริญ. (2563). **พัฒนาการของกฎหมายหมิ่นพระมหากษัตริย์จากอาชญาหลวงสู่ประมวลกฎหมายอาญา**. **วารสารอยุธยาศึกษา**,12(2), 52-65.

ปรามินทร์ เครือทอง. (2547). **พระจอมเกล้า พระเจ้ากรุงสยาม = King Mongkut**. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : มติชน.

พนิดา ตาละคำ, อริสา ศุภากรเสถียรชัย และเชาวลิต สมพงษ์เจริญ. (2564). **สภาพบังคับทางอาญาในพระไอยการลักษณะหัวเมืองสำหรับชายชู้**. **วารสารอยุธยาศึกษา**,13(2), 27-40.

- พระราชบัญญัติภาษีเงินเพิ่มเติม พระพุทธศักราช 2461. (2460, 26 มีนาคม). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 34, หน้า 643.
- เพ็ญแข ประจันปัจฉินัก. (2528). **พื้นฐานทางสังคมวิทยาของการศึกษา**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มงคล เทียนประเทืองชัย. (2553). ทฤษฎีอรรถปริวรรตศาสตร์กับการตีความกฎหมาย. **วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร**,3(1), 113–137.
- วันวิสาข์ แก้วไทรฮุน, ธนพล สุขประสาท และชาวลิต สมพงษ์เจริญ. (2563). กฎหมายฝืน : เครื่องมือของรัฐในการควบคุมการบริโภคฝิ่นระหว่างพุทธศักราช 2433-2510. **วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา**,8(2), 59-87.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2559). **พระราชอำนาจในการตราพระราชกฤษฎีกา**.สืบค้นเมื่อ 12 ตุลาคม 2564, จาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=พระราชอำนาจในการตราพระราชกฤษฎีกา>.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2540). **ทฤษฎีสังคมวิทยา : เนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น**. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุทธิพันธ์ ชูทรานนท์. (2525). **การเก็บภาษีอากรและผลกระทบต่อสังคมไทย พ.ศ. 2416-2475**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุเทพ สุนทรเกษม. (2540). **ทฤษฎีสังคมวิทยาร่วมสมัย**. เชียงใหม่: บริษัท สำนักพิมพ์โกลบอลวิชั่น จำกัด.
- สุภาภรณ์ จรัสพัฒน์. (2523). **ภาษีเงินกับนโยบายด้านการคลังของรัฐบาลไทย พ.ศ.2367-2468**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมร รักษาสัตย์. (2548). **พระราชอำนาจตามกฎหมาย**.ค้นเมื่อ 12 ตุลาคม 2564, จาก <https://www.mcu.ac.th/article/detail/14337>.
- อัชพร จารุจินดา. (2546). **การร่างกฎหมาย**.สืบค้นเมื่อ 7 ตุลาคม 2564, จาก https://www.krisdika.go.th/data/activity/act36.htm#_ftn1.
- Wilson, J. Q.&Kelling, G. L. (1982). **“Broken Windows: The police and neighborhood safety”**.Retrieved October 24, 2021, from <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/1982/03/broken-windows/4465/>.